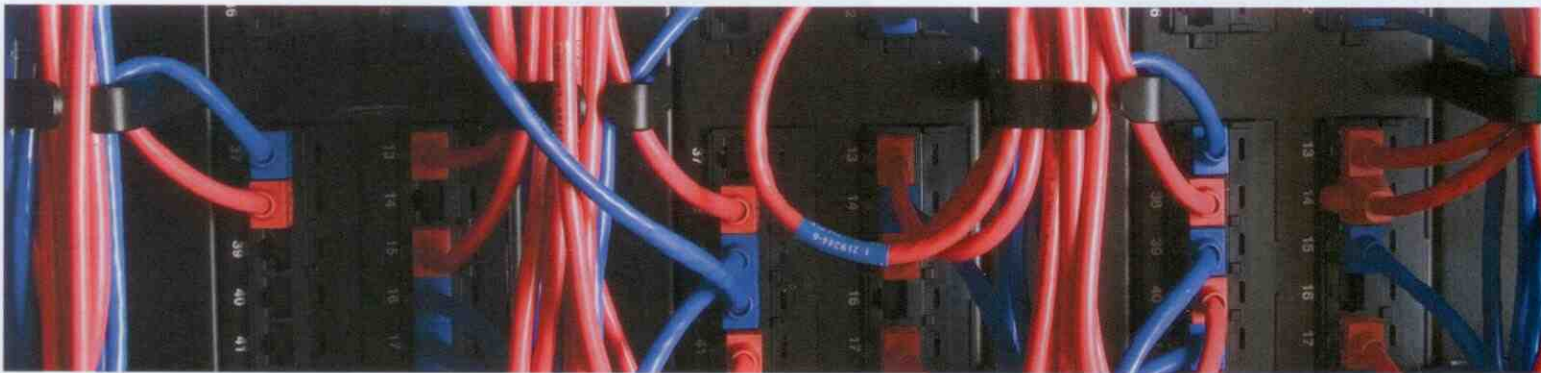

ICT in het notariaat

De digitale toekomst

In een maatschappij die vrijwel geheel door digitale processen wordt beheerst zal ook de notaris zijn werkwijze moeten aanpassen. Digitalisering is niet meer alleen een kwestie van sneller en efficiënter werken; in de toekomst krijgt ICT ook een strategisch belang.

TEKST Tatiana Scheltema | BEELD Truus van Gog

Overveen - een maandagmorgen in de prille lente van 2015. Bij notaris Vermeer gaat de telefoon. De secretaresse ziet op haar scherm wie er belt, wat de status is van het dossier van de klant, wie het dossier behandelt en of de behandelaar op dit moment beschikbaar is. Ze ziet ook dat de klant vorige week zijn eerste conceptakte heeft ontvangen in zijn online dossier. Het concept had de klant eerder samengesteld op basis van zijn profiel, en de paragrafen verwijzen 'onder water' naar vigerende regelgeving. Zou de klant een vraag hebben over zijn concept? Dat blijkt inderdaad het geval en de secretaresse verbindt hem door met de behandelend notaris. Ook de notaris ziet op zijn scherm de status van het dossier van de klant, en bij welke stappen in het proces er mogelijk nog vragen kunnen zijn. Op zondagmiddag heeft de cliënt bovendien nog een clauseule aan zijn akte toegevoegd; nu wil hij zijn nichtje nog als erfgename toevoegen. De notaris logt in op de GBA-administratie en voegt direct de juiste gegevens van de nieuwe erfgename toe aan de metagegevens van de akte. Zowel klant als notaris zien

de aanpassingen direct op hun beeldscherm verschijnen. De klant merkt op dat hij zijn financieel adviseur ook aan de lijst geautoriseerde personen heeft toegevoegd, en vraagt de notaris om dit te bevestigen. De notaris autoriseert de aanvraag met een druk op de knop. Het gesprek wordt beëindigd.

DE TECHNIEK IS ER

Dit toekomstbeeld wordt geschetst in de notitie 'Een digitale notaris', een verkenning naar de strategische betekenis van ICT in het notariaat die in opdracht van de KNB werd uitgevoerd door Bert Mulder, lector informatietechnologie en samenleving aan de Haagse Hogeschool. De gang van zaken zoals hierboven beschreven is bepaald niet uit de lucht gegrepen. De techniek is er al: de Doehetzelfnotaris is daarvan het levend bewijs. Slimme software maakt het nu al mogelijk dat handelingen als het aanleveren van akten bij het Kadaster, of een digitale inschrijving bij de Kamer van Koophandel digitaal worden uitgevoerd. Door het toenemend gebruik van ICT, zowel binnen als buiten het notariaat

'De omgang met ICT vergt strategische keuzes, die moeten binnen nu en vijf jaar worden gemaakt'

zal de communicatie tussen kantoor en cliënt, tussen kantoren en ketenpartners, en tussen kantoren onderling in de komende vijf à tien jaar ingrijpend veranderen, zo verwachten experts.

DIGITAAL DEPOT

'Als je kijkt naar werkprocessen, en hoe die beter en makkelijker ondersteund kunnen worden, kijk je naar digitalisering,' zegt Gerard van de Weg, directeur bij het Management Centrum in Den Haag. Van de Weg adviseert de KNB over digitale bedrijfsvoering in de praktijk anno 2020. Eerder gaf hij leiding aan de digitalisering van informatie in de strafrechtketen, nu kijkt

zullen akten zodanig worden verwerkt dat je aan het digitale bestand zélf kunt zien dat het dezelfde rechtsgeldigheid heeft als het in minuten opgemaakte stuk papier.

'Daarmee kun je een digitaal archief aanleggen, waardoor de wereld voor kantoren dramatisch zal veranderen,' zegt Hans Stocker, hoofd ICT van de KNB. 'De hele procesgang rondom akten zal aanzienlijk worden versimpeld. Nu nog wordt de informatiestroom via papieren processen langs andere partijen geleid. Koopaktes worden bijvoorbeeld in PDF naar de Belastingdienst gestuurd. Maar in de toekomst willen zij niet alleen die PDF, maar een authentiek bestand waaruit zij elementen kunnen lichten voor hun proces. Met de digitalisering van aktes zal een enorme kwaliteitsslag worden gemaakt, en bovendien is het behoorlijk efficiënt - zeker als het gaat om onderliggende data. Iets dergelijks geldt voor het testament: daarvan wil de Belastingdienst ook de onderliggende data kennen om de successierechten te bepalen.'

hij naar het notariaat. Van de Weg: 'De omslag in het denken moet zijn dat je de criteria die je aan papier stelt ook op gelijksoortige wijze aan digitale documenten kunt stellen, met als doel om het service-niveau naar de klant toe omhoog te trekken. Elke organisatie in zo'n keten legt een eigen dossiertje aan. In de strafrechtketen begint dat bij de politie, dan het OM, vervolgens de rechter, de reclassering. In de notariële keten geldt hetzelfde: gegevens en documenten van één partij zijn ondergebracht bij allerlei verschillende organisaties. Maar om al die informatie bij elkaar te harken ben je wel een tijdje bezig. Handiger is om terugkerende informatie één keer goed in te voeren, en vervolgens veilig op te bergen in een 'digitaal' depot. Wie er vervolgens bij kan, kun je goed regelen.'

KWALITEITSSLAG

Een centraal testamentenregister bestaat al, hypotheekaktes zijn in te zien bij het Kadaster en een centraal register voor huwelijkse goederen is in de maak. Aan de digitalisering van aktes wordt hard gewerkt. Nu nog heeft alleen het concrete stuk papier bewijslast, eventueel opgeslagen in PDF. Maar in de nabije toekomst

VEILIGHEIDSASPECTEN

Over het delen van informatie door verschillende partijen wordt al volop nagedacht, op nationaal en Europees niveau. Ronald van den Hoogen is op het ministerie van Justitie verantwoordelijk voor e-Rechtsbestel, de verzamelnaam voor digitaliseringsprojecten in de justitiële keten. Onder zijn hoede wordt er gewerkt aan een digitaal register van notarissen, een samenwerking tussen de KNB, het BFT en de Kamers van Toezicht, dat naar verwachting medio 2011 operationeel zal zijn. In Europees verband zijn er plannen voor een netwerk van testamentenregisters, en wordt er gewerkt aan een portal waarop notarissen uit alle EU-landen kunnen inloggen en mogelijk ook informatie uit registers in andere landen kunnen opvragen. Aan digitaliseringsprojecten van dit formaat kleven vanzelfsprekend ook veiligheidsaspecten, zegt Van den Hoogen: 'Hoe meer mensen informatie kunnen opvragen, hoe groter het risico dat iemand die niet bevoegd is die informatie opvraagt- hackers bijvoorbeeld. Maar in de papieren wereld van nu kan dat ook: dat bijvoorbeeld iemand uit Polen informatie uit een register opvraagt zonder daartoe bevoegd te zijn. ▶

'De hele procesgang rondom akten zal aanzienlijk worden versimpeld'

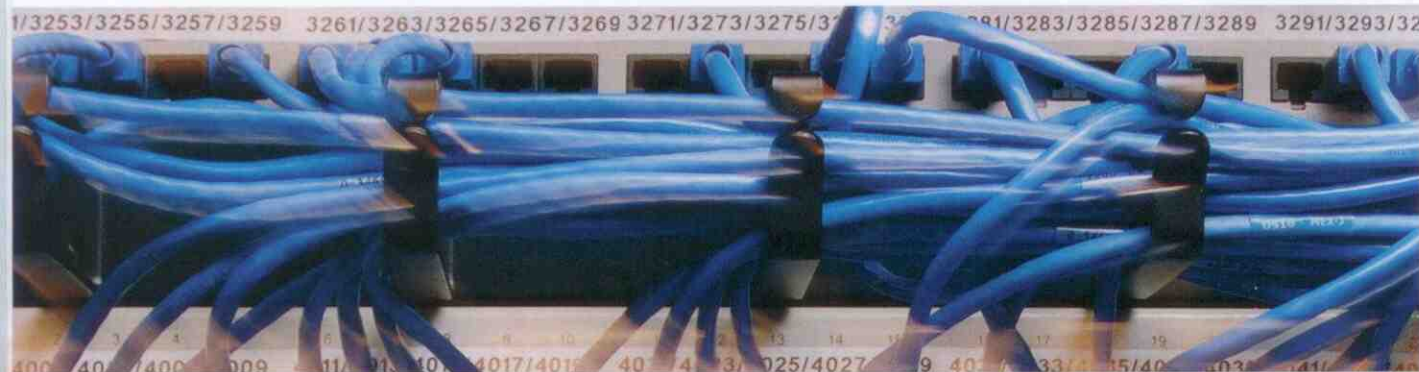
- Het voordeel van een digitale omgeving is dat je er beter controle kunt uitoefenen, bijvoorbeeld door het gebruik van een digitale handtekening.'

Voor al deze projecten geldt dat ze alleen van de grond komen als iedereen met dezelfde digitale standaarden werkt. Van den Hoogen: 'We sturen aan op een situatie waar je open source standaardachtige programma's gebruikt. We moeten af van die gekkigheid van docs en docx die voortkomt uit een Windows-standaard. Het Council of Notariats of the European Union denkt daar actief over mee. Zij dringen aan op het gebruik van standaardformulieren en dezelfde digitale handtekening.'

KANSEN

Uit concurrentieoogpunt is dat een onwenselijke situatie, zegt Krans: 'ICT wordt een steeds essentiële onderdeel van de bedrijfsvoering. Het beïnvloedt de manier waarop je communiceert met klanten, de manier waarop je documenten verwerkt, hoe snel je aan gegevens kunt komen. ICT raakt het hart van je concurrerend vermogen.'

Een notaris die zijn akten nog met een kroontjespen schrijft heeft hoe dan ook een flinke achterstand op grote kantoren, waar de werkprocessen al ingrijpend zijn gedigitaliseerd. Maar digitalisering biedt juist ook veel kansen: een slimme digitale organisatie drukt de kosten. Om de concurrentiepositie van kantoren te vergroten moet de comfortabele positie van softwareproducenten daarom broodnodig op de schop. Krans zou graag zien dat de KNB zich zou inzetten voor open normen, zodat er meer concurrenten de markt op komen. Die intentie is er wel, zegt Hans Stocker van de KNB. 'De KNB legt zich toe op centrale beleidszaken, zoals de ontwikkeling van de digitale akte. Maar de KNB gaat over de aspecten van wet- en regelgeving.'

WEINIG EENDUIDIGHEID

Eenduidigheid is in de huidige praktijk echter ver te zoeken. De reden is dat de verschillende softwareleveranciers allemaal hun eigen, geheime broncodes gebruiken, op een markt die voor écht grote spelers nauwelijks interessant is. Daardoor is de dienstverlening van sommige leveranciers behoorlijk onder de maat, vindt Meindert Krans, notaris bij Van der Stap Notarissen in Rotterdam, en lid van de Denktank Elektronische Media van de KNB. Als voorbeeld noemt hij het bedrijf Diginotar, dat digitale handtekeningen verzorgt. 'Die handtekening is vijf jaar geldig, en is onlangs verlopen. Het had van service getuigd als zo'n bedrijf je erop attendeert dat je digihandtekening binnenkort verloopt, zodat je tijd hebt om hem te verlengen- er zonder kun je niets digitaal aanleveren. Niks daarvan. Toen de certificaten verlopen konden notarissen geen akten meer aanbieden aan het Kadaster. Probleempje met hun ICT, kreeg ik te horen. Excuses konden er niet af. Maar jij moet het wel uitleggen aan je klanten.'

Dat is een kerntaak van de KNB. Als we gaan naar een centraal digitaal archief speelt de KNB zeker een rol bij het opleggen van normen aan softwarebedrijven, ook omdat je de veiligheid ervan wil waarborgen. Dat kun je niet aan marktpartijen overlaten.'

BEWUSTWORDING

Zo'n steuntje in de rug kan heel welkom zijn. Maar het belangrijkste is dat de notaris zélf zich bewust wordt van de mogelijkheden van ICT, vindt Bert Mulder, auteur van de toekomstvisie 'Een digitale notaris'. Mulder: 'De vraag is: welke rol kent de notaris zichzelf toe in de toekomst? Hoe bejegt hij de klant? Wat is nog zijn product, en op welk moment in het proces vindt de belehring plaats? De omgang met ICT vergt strategische keuzes, en die moeten binnen nu en vijf jaar worden gemaakt. Iemand zei ooit: The future is already here, it's just unevenly distributed. Dan kun je wel zeggen: de soep wordt niet zo heet gegeten. Maar op een gegeven moment moet je je toch informeren.' ■

6,2 procent minder notarissen bij grote kantoren

Volgens *De Stand van de Advocatuur* 2010 is het aantal notarissen bij de grote kantoren gedaald van 601 naar 564. Het eerste exemplaar van *De Stand van de Advocatuur* wordt op 26 maart aanstaande overhandigd aan Saskia Stuiveling, president van de Algemene Rekenkamer en tevens lid van de Raad van Advies van de Nederlandse Orde van Advocaten. Volgens de *Stand* daalde de werkgelegenheid voor advocaten bij de top 50 van kantoren het afgelopen jaar met 2,5 procent, voor notarissen met 6,2 procent. Uitgever KSU baseert zich op de door de advocatenkantoren zelf aangeleverde cijfers. Bij De Brauw Blackstone Westbroek steeg vorig jaar niet alleen het aantal advocaten, er kwamen ook vijf notarissen bij. Dezelfde opvallende beweging is ook waarneembaar bij Loyens & Loeff: het aantal advocaten daalde met 11, maar het

Volgens *De Stand van de Advocatuur* 2010 is het aantal notarissen bij de grote kantoren gedaald van 601 naar 564.

aantal notarissen steeg van 72 naar 80. Bij Houthoff Buruma nam het aantal notarissen af, van 46 vorig jaar naar 43 nu. Bij Boekel De Nerée werd het smaldeel notariaat in het kantoor afgeslankt van 36 naar 14. KSU gaf tot vorig jaar ook *De Stand van het Notariaat* uit, maar deze publicatie is gestopt omdat het volgens de uitgever 'niet meer lonend' was. *De Stand van de Advocatuur* kan besteld kan worden via www.ksu.nl of 020 4496411.

Oratie Waaijer in druk verschenen

Boudewijn Waaijer, notaris bij Boekel De Nerée is in oktober benoemd tot Bijzonder hoogleraar Notarieel Recht aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn oratie met de titel *Wat was was, voordat was was was?* is nu in druk uitgebracht en heeft als onderwerp de civielrechtelijke en deontologische implicaties van nieuwe wetgeving ter bestrijding van witwassen en financiers van terrorisme, op het werk van de notaris. Belangstellenden kunnen de oratie bestellen bij de afdeling Marketing & Communicatie van Boekel De Nerée (marcom@boekeldeneree.com).

St. Yves draagt over aan Zwitserleven

Levensverzekeringsmaatschappij St. Yves heeft met ingang van 31 december 2009 alle rechten en verplichtingen van portefeuille van Onderlinge Levensverzekering Maatschappij voor Notarissen en Candidaat-Notarissen 'St. Yves' overgedragen aan Zwitserleven. De overdracht is 5 februari 2010 van kracht geworden. Ook het Verantwoordingsorgaan (VO) van het SNPF vroeg in haar eerste rapport aandacht voor de positie van St Yves. In het rapport – te vinden op www.snpf.nl – buigt het VO zich onder andere over de aansturing van het beleggingsbeleid, het indexeringsbeleid en het interne toezicht. Het VO heeft een groot aantal opmerkingen en aanbevelingen. 'Alles bij elkaar lijkt er voor het bestuur nogal wat werk aan de winkel', concludeert het VO. Het bestuur van het SNPF gaat niet in alle opzichten mee met de conclusie van het VO. Een gedetailleerde reactie op het rapport is ook te lezen op www.snpf.nl. Overigens staat het SNPF in vergelijking met ruim 600 andere pensioenfondsen met de performance over 2008 op een 25e plaats, volgens Investments & Pensions Nederland.

'Alles bij elkaar lijkt er voor het bestuur nogal wat werk aan de winkel'

Veel telefoontjes na Radaruitzending

Maandag 1 maart had het Tros consumentenprogramma een item over de nieuwe erf- en schenkbelasting. Aan de hand van twee praktijkvoorbeelden legden hoogleraren Freek en Bernard Schols uit dat het soms verstandig kan zijn om testamenten opnieuw te bekijken. Radar besteedde aandacht aan de erfbelasting die langstlevenden moeten betalen over het erfdeel van hun eventuele kinderen. Langstlevenden die na de dood van hun partner geconfronteerd worden met deze belasting willen of kunnen deze niet altijd direct opbrengen. In de uitzending deden Schols en Schols de suggestie om in zulke gevallen een zogenoemd tweetrapstestament te laten opmaken door de notaris. Hiermee wordt de betaling van de belasting over het erfdeel van de kinderen uitgesteld tot na het overlijden van de langstlevende. De heren Schols tekenen daarbij wel aan dat in dat geval meer belasting betaald moet worden. De uitzending leidde direct de volgende dag tot een hausse aan telefoontjes bij notaris-kantoren en naar de NotarisTelefoon. Ook op de LinkedIn-groep 'Notarissen in Nederland' leidde de uitzending tot veel reacties - en onderlinge discussies over de voor- en nadelen van de twee-trapsconstructie. Jeroen Krabbendam, notaris van Van der Valk Netwerk notarissen, schreef bijvoorbeeld: 'Heel leuk, zoveel cliënten aan de telefoon: je kunt weer je toegevoegde waarde laten zien. Ik heb

FOTO TROS / Leendert Jansen

meteen de kantoorwebsite aangepast, een telefoonschema op kantoor gemaakt en er staan al een heleboel besprekingen gepland. Ook als daar geen testamenten uit komen is er wel weer een contactmoment met de klant en dat levert zeker wel weer wat op. Overigens is de 2-trapsmaking lang niet altijd het beste en de televisie-uitzending is te kort om daar wat mee te doen, maar daar komen we wel weer uit.' Op 21 april start de publiekscampagne van de KNB rond de successiewet: Ga eens na wat je nalaat. Onderdeel van de campagne is de actiewebsite www.gaeensnawatjenalaat.nl, met allerlei informatie rond erven, schenken en nalaten.